

k svojemu velikemu premoženju. Dohodki iz od državnih organov upravljanih posestev tujih državljanov ali sekvestur so bili določeni za podporo invalidov, vojnih oškodovancev in sirot, pa vsi ti reveži so od tega le malo dobili. Nekaj časa so se izdajale podpore največ po 1000 dinarjev za reveže, ki so v vojni vse izgubili, pa tudi to se je kmalu ustavilo, češ, da so vsa sredstva že izčrpana. Z vojnimi plenom in z vojnimi odškodninami je upravljal Pašičev prijatelj pravosodni minister dr. Markovič in doznalo se je, da so bili samo njegovi in Pašičevi prijatelji deležni velikih podpor iz teh zakladov in dohodkov. Med imeni teh »revežev in oškodovancev« najdemo celo vrsto srbskih in židovskih bankirjev, podjetnikov in raznovrstnih verižnikov.

Ko so invalid začeli groziti, da napravijo vladi veliki škandal, ki bo odmeval po celem svetu, če ne izpolni svojih obljub in ne reši invalidskega vprašanja, je Pašič le našel toliko denarja, da je začel invalidskim odbornikom, ki so se utaborili pred vlado, izplačevati dnevnice — najprej po 80, potem pa po 100 dinarjev. S tem je hotel invalidske odbornike pridobiti na svojo stran in če bi padla njegova vlada, bi jim sladko in otoplo dejal: »Vidite, moji dragi, vse bi vam bil dal, a sedaj pa ne morem, ker pada moja vlada. Dnevnice sem vam dajal in iz tega lahko vidite, kako dobro sem mislil z vami...« Seveda, če bi Pašičeva vlada trdno stala, bi tudi invalidski odborniki v Beogradu brez dnevnice stradali in trpeli, kakor pač vsi drugi invalidi v naši državi.

Iz strahu pred koncem današnjega režima se je tudi toliko skrbelo, da pride čimprej milijardni vojni kredit pod streho. Pašič se je bal, da izgubi svoje ljudi, če ne vidi pri njemu polne vreče denarja in če ne more nastopati kot dober Miklavž z bogatimi darili za vsako podporo njegove politike in vlade. Izglasovanje kredita ni delalo skrbi. Vlada ima svojo glasovalno mašino v zbornici in da ta zadostuje, se je oskrbelo z znano nezasišeno odstranitvijo 59 komunističnih poslancev in s politiko Beograda proti Hrvatim. Važnejši je bil liferant, ki bi dal oblastnikom dovolj zaslužiti, in tudi ta se je našel, da pa stvar v javnosti lepše izgleda, so tako-le postopali pri njegovi izbiri:

Po sprejemu kredita se je sestavil poseben ministrski odbor, ki naj bi proučeval razne nabavne ponudbe. Pojavila sta se dva agenta, neki Kondić in neki Aranđelović, kakor da — zastopala vsak svoje podjetje in ministri so modrovali, katero bi bilo bolje, končno so se pa odločili za Kondića. Pozneje se je pa dognalo, da oba agenta zastopata eno in isto tvrdko, ki je bila seveda že poprej dogovorjena s Pašičem in vojnimi ministrom, da bo ona sama »diferala« in da bo dala tudi primerno zaslužiti. Izbiranje in proučevanje ponudb v ministrskem odboru je bila navadna, dogovorjena igra in ministrom, ki so jo igrali, bo gotovo kaj izdatnega odpadlo.

Dobrih pet milijard sprejetega vojnega kredita s francoskim posojilom vred, to je mnogo denarja, dosti izkoriščevalcev in pijavk se bo našlo, Pašič je pa tudi za druge poskrbel. Ko so se pajdaši iz širšega kroga cedile sline po literacijah, ki si jih je za sebe, za svojega sina in za svoje najozje zaupnike pridržal, je našel Pašič takoj tolažljivo besedo: Ne bojte se, bratje radikali in demokrati, to še ni vse! Zidali bomo v Bosni veliko fabriko za orožje in za njo se bo »diferalo« lahko še leta in leta, predno se vse uredi in tudi potem ne bo manjkalo zaslužka.

Tako vlada sedaj splošno zadovoljstvo v vladnem taborju, pijavke so site in da jih v siti lenobi ne bi motila neprijetna misel na hrvatski blok in na celokupno opozicijo v parlamentu, so tudi skupščino poslali na počitnice do 2. decembra.

Na korajžo nas vabijo.

Nekateri naši ljudje pravijo, da se ne splača baviti se s »Samostojno« stranko. Narod je »Samostojni« povsod obrnil hrbet. Po njih delih so jih spoznali, samostojne zapeljivce. In naše ljudstvo obračunava sedaj s temi nesrečniki tako, kakor obračunata oče in mati z zapeljivcem. Z brezovko ali grčavo palico ga tirata od hiše proč. Taka usoda je zadela tudi one prešernejše, politične goljufe in zapeljivce, ki so dne 28. novembra l. 1920 pri volitvah spravili v nesrečo ne samo slovenskega kmeta, temveč celokupen slovenski rod. Da jih otmemo pozabljenosti, je treba, da od časa do časa beležimo, kako se godi našim »prijateljem« v samostojnem taboru, kako pišejo, kako govorijo pred ljudstvom, a kako delajo v Beogradu.

V »Kmetijskem listu« piše znani izbeglica iz goriške Vrtojbe Mermolja, da se ne boji za Stajersko. Seveda se mu ni treba bati, ker itak pri nas nima kaj več iskati. Pravi, da položaj »Samostojne« ni ravno obupen. To se reče z drugimi besedami: Prišli so do prepričanja, da jih narod ne mara več. Dragoceno priznanje. Mermolja sam piše: »Pred časom sem prišel na potovanju (???) v kraj, kjer je dobila naša (SKS) stranka 150 glasov. Rečem nekemu, da bi imeli tu shod. Pa mi pravi: »Kaj hočete? Dobra nam ne prinesete, slabega pa je itak dovolj.« In Mermolja ni smel govoriti v tistem kraju. S svojim adjutantom, bivšim glavnim tajnikom Samostojne Konrad Brusom jo je moral na tihem po stranskih potih pobrisati iz tistega kraja. In ta kraj se zove Sv. Jakob v Slov. gorah. Takih krajev, kjer je naše ljudstvo spoznalo, da je na Stajerskem Mermolja zapeljal ljudstvo pred brezno gospodarskega in narodnega propada, je na stotine. Ljudem so se po vseh selih odprle oči. Sedaj se Mermolja, Drogenik in Dobnik (Urek pa se še vedno kuja!) tolažijo s tem, da »bo že bolje.« Saj je Mermolja napisal v zadnjem »Kmetijskem listu«:

»Klerikalci bi mogli k večjemu še enkrat pokazati, kaj da zmorejo.«

Val obsodbe goljufive »Samostojne« gre med ljudstvom naprej, kakor mogočen vihar. Najhujše »samostojne« trdnjave padajo, ljudstvo ne mara več slišati govorov samostojnih poslancev in agitatorjev. Pri nas na Stajerskem si ta stranka ne upa več prirejati javnih shodov, razun če pošlje kak okrajni glavar Pucelj na pomoč cele kolone žandarjev. Naziva »samostojnež« se vsak pošten človek sramuje. Dogodili so se slučaji, da hočejo ljudje vložiti tožbo za razžaljenje časti, ako kdo koga naziva »samostojnež«.

In dasiravno voditelji Samostojne vidijo in čutijo vse to, vendar se delajo slepe in gluhe. Čitateljem »Slov. Gospodarja« je gotovo znano, da ptič noj (po nemško: Straus), ko opazi nevarnost in ne more več uteči, vtakne svojo glavo in vrat v gosti grm, misleč: »Jaz ne vidim preganjalca in tudi on mene ne bo opazil.« Dasiravno samostojnežev do mala nihče več ne mara, vendar se še vsiljujejo našemu ljudstvu, še vedno kličejo drug drugega na korajžo. Svojo neznanost, svojo borno število hočejo spajati ti ljudski zapeljivci z vsemi onimi strankami, ki niso v našem taboru. Podobni so nekdanjim malim Črnogorcem, ki so ob vsaki priliki naglašali: »Nas in Rusov je 100 milijonov.« Ne slepijo samo ljudstva, temveč tudi sami sebe. Strašijo nas s svojimi mesarji in vojnimi dobičkarji ter birti, ki so baje na Kranjskem njihovi pristaši. Mermolja in »Kmetijski list« smatrata, da radi teh ljudi z usnjatimi suknjami in obširnimi trebui njih stranka stoji na Kranjskem dobro.

Mi pa pravimo: Vse klicanje na korajžo samostojnim zapeljivcem ne bo nič pomagalo. Zapeljivce in coprnice so nekdanj zažigali na grmadah, a ljudstvo danes samostojne politične goljufe in zapeljivce meče na — cesto.

Ob 12. uri je od samostojnih prerokov zapeljan narod spoznal, da je bil na krivi poti, na poti propada.

Socijalni tečaj

za kmetijske fante in može v dneh 27., 28. in 29. decembra
Predavanja in predavatelji:

- I. Kmet v zgodovini: 1. Zgodovina kmetijskega gospodarstva v Srednji Evropi (dr. Korošec). 2. Zgodovinske borbe kmetijskega stanu (M. Krajnc). 3. Najnovejša zgodovina kmetijskega gospodarstva (dr. Basaj). 4. Kmet kot delavec, obrtnik in trgovec v moderni dobi (dr. Korošec).
- II. Kmet in gospodarstvo: 1. Zadrugištvo (dr. Basaj). 2. Zavarovanje (Vinko Razgoršek). 3. Velikost kmetijskega gospodarstva obrata (poslanec Sušnik). 4. Agrarne reforme (poslanec Sušnik). 5. Posel in delavec (M. Krajnc). 6. Kmetijska proizvodnja (učitelj Košar). 7. Cene kmetijskih pridelkov (učitelj Košar). 8. Cene živini in mesu (J. Kos). 9. Izvozna in uvozna politika (poslanec Sušnik).
- III. Kmet kot član človeške družbe: 1. Kmet in rodbina (dr. Kulovec). 2. Kmet in občina (J. Vesenjaj). 3. Kmet in država (dr. Hohnjec). 4. Politika (dr. Kulovec).
- IV. Kmet in proročja: 1. Splošna, politična, gospodarska izobrazba kmeta (dr. Ogrizek). 2. Kmet in vera (dr. Jeraj). 3. Orel (J. Krošl). 4. Zmaga naših idej (dr. Hohnjec).

Izobraževalna društva, Orli, Mladeniške zveze, Kmetijske zveze!

Poslajte na tečaj najposposobnejše in najdelavnejše svoje odbornike in sodelavce, mladeniče in možel — Prijavite jih kmalu! Prijavo pošljite na »Tajništvo Slovenske krščansko-socijalne zveze, Celje, hotel Beli vol.« V prijavi sporočite tudi: 1. starost. 2. predizobrazbo (šolo). 3. poklic.

Tisti, ki želijo skupno hrano vse 3 dni, naj pošljejo obenem s prijavo 220 K. Kdor želi hrano samo 2 dni, naj pošlje 150 K, za samo 1 dan pa 75 K. Stanovanja bodo brezplačna. Zato tisti, ki bodo imeli svojo hrano, na tečaju sploh ne bodo imeli nikakih stroškov.

Vsak udeleženec se s prijavo zaveže, da bo vse 3 dni na tečaju vztrajal in se predavanj redno in točno udeleževal. Le tako bo imel od tečaja tudi korist!

Tajništvo SKSZ v Celju.

Filipov:

Denar in gospodarstvo.

Zadnjič je gornjeradganski dopisnik »Slovenskega Gospodarja« lepo izračunal in pokazal, kaj ima dandanes tisti v vrednosti, ki je imel pred vojsko v hranilnici 300 K. Danes si hočemo malo pogledati, zakaj je vrednost naše krone tako močno padla in zakaj še vedno pada, čeravno so jo skušali zadnje mesece umetno dvigniti.

Podedovan greh.

Prva in glavna krivda manjvrednosti naše krone je svetovna vojska in gospodarstvo bivše avstrijske uprave za denarjem. Zlato, kar so ga imeli za podlago za papirnate krone, so večinoma zapravili, kajti od 1300 milijonov kron zlata je bilo koncem vojske le okroglo 240 milijonov, papirnatega denarja pa je bilo ob začetku vojske pri avstro-ogrski banki za 4500 milijonov kron, ob koncu vojske pa za okroglo 50.000 milijonov, torej več kot desetkrat toliko. Ta greh smo mi podedovali. Na ozemlju, ki je prej bilo pod Avstrijo in Srbijo in je sedaj jugoslovansko, smo imeli okroglo devet del avstrijskih kron. Toda še bi se dalo stvar razmeroma urno urediti, ako bi si vzeli za vzgled Čehoslovaško, ki je

tudi imela samo avstrijske krone, pa jih je znala iz lastne moči s svojim premišljenim načinom gospodarske dvigniti, da ima danes njena krona že približno osmi del predvojnne vrednosti, čeravno je bila prej ob prevratu ravno toliko vredna, kakor naša. Kar se je posrečilo Čehom, bi se lahko tudi nam, ker imamo še v marsičem ugodnejše pogoje.

Kako so z našo krono gospodarili?

Znano je, da so našo krono najprej navezali na dinar in dinar je bil Beogradu in demokratskim finančnim ministrom državni denar, v jedru le malo več vrednosti, kakor krona. Računanje s krono so najprej izpoderili v bivši Srbiji, potem pa v naših pokrajinah. Prvi večji udarec po vojni so dali naši kroni s tem, da so jo po volji demokratov drugi markirali ali žigosali ter nam pri tem odvzeli peti del (20 odstotkov), potem pa preostalo zamenjali v razmerju 1:4. Že samo na sebi smo s tem izgubili naenkrat okroglo tri četrtine našega premoženja v denarju.

Toda veliko hujše so bili udarjeni še oni, ki so imeli pred vojsko vloženi denar, kajti beograjski demokratski modrijani niso nič ločili predvojnne, medvojnne in po vojnne hranilnih vlog. Oni so diktirali: krona je krona, kakor krava je krava, pa naj bo najlepša ali najbolj mršava, naj bo živa ali samo naslikana.

Vedno več papirja!

Dobro, preboleli smo hud udarec, ki smo ga dobili z zamenjavo. Večina se je tolažila in računala: sedaj bomo pa tem lažje in boljše gospodarili. Kaj se je zgodilo? Gospodarilo se je zadnji dve in pol leti na račun vrednosti naše krone, kajti v tej dobi smo dobili v promet ravno toliko dinarjev, kakor smo imeli praj papirnatih kron. To vidimo iz izkazov Narodne banke. Sedaj smo že vsled vednega tiskanja bankovcev (povrh jih ne tiskamo doma, temveč v Parizu in v Ameriki, da nas še tudi ta papir več stane!) srečno pri stanju leta 1920. Že vsled same te okolnosti je dinar na stališču vrednosti krone.

Zakaj se tiska toliko denarja?

Ako bi se tiskal ta denar samo zaradi prometnih potreb, bi ne bilo nič hudega, toda denar se tiska, ker ga rabi finančni minister za plače vojski, uradnikom in uslužbencem in zraven za sto in sto reči, ki bi jih lahko pogrešali odnosno opustili. Ker se torej redni izdatki ne krijejo z rednimi državnimi dohodki, meče naš škodo vrednosti finančni minister ven vedno večje množine papirja. Mi gremo v našem državnem gospodarstvu popolnoma isto pot, kakor Nemška Avstrija, samo ne tako hitro.

Kako spraviti proračun v red? Ali naj uvedemo nove davke? Ne, ni treba. Pred vsem naj vsi kraji in vsi stanovi v naši državi plačajo toliko, kakor plačujemo Slovenci, pa bo kasa finančnega ministra že izdatnejše polna! Če to redno plačevanje in izjednačenje ne bo zadostovalo, potem moramo napraviti tako, kakor napravijo kmet: če mu gospodarstvo ne nese za avtomobil, celo za kočijo ne, pa se vozi z vozom brez »feder« in z garcami. Tudi mi bomo morali v državnem gospodarstvu zavreči avtomobil in kočijo ter morali lepo ponižno furati za navadnim vozom. Treba bo pač črtati velik del izdatkov za vojsko, treba bo štediti pri nastavljanju uradništv in skrajšati število, treba bo črtati vse izdatke za Sokolstvo, gledišča in stotine podobnih reči, kjer se lahko prihrani lepe milijone. Najbolj pa izgnati ostudno korupcijo.

Naš izvoz in uvoz.

Vrednost denarja je poleg rednega, dobrega proračuna odvisna tudi od izvoza in uvoza. Ako je vrednost stvari, ki jih uvozimo v državo večja, kakor je vrednost blaga, ki ga pošiljamo ven iz države, potem pravimo: naša trgovinska bilanca je pasivna. Mi več izdamo, kakor pa prigrisnemo. Z drugimi besedami: mi lezemo pri tujcih v dolgove. Ali je to potrebno? Gotovo, brez uvoza ne moremo biti, ali ni treba, da bi vse uvažali, kar uvažamo. Vzemimo za vzgled samo sladkor! V naši državi imamo 7 tovarn za pridelovanje sladkorja in če bi vse vedno delale toliko, kolikor bi lahko, ne bi trebalo uvažati niti enega kilograma. Kako je v resnici? Rabimo nad 7 tisoč vagonov na leto, pridelamo v naših tovarnah pa le okroglo 4 tisoč vagonov, torej uvozimo vsako leto najmanj 3000 vagonov, katere kupimo večinoma na Češkem in celo v Ameriki. Zakaj to? Ker smo tako neumno začeli izvajati agrarno reformo, da smo uničili velik sladkorne domače industrije in ker naš nesposobni promet ne spravi niti tega polovičnega pridelka sladkorne pese pravočasno in v redu v tovarne. Kakor je s sladkorjem, tako je še s celo vrsto drugih predmetov. Uvaž pa se tudi reči, ki jih prav nič ne bi rabili. Recimo: mi bi prav lahko živeli brez tujih »finih« vin, likerjev, šampanjcev, tujih jedi in raznih lepotic in gizdalinskih reči. Seveda bi moralo postati življenje v naših velikih mestih pri moških in ženskah bolj preprosto in pošteno.

Naša posojila.

Pri posojilih, ki smo jih najeli, bi morali pogledati dobro za vsak dinar, ali ga res porabimo v državno korist, ali ga plodonosno naložimo. Sedaj pa si oglejmo samo, kaj se dela z dolgarskim posojilom! Rekli so, da bodo zidali železnice, pa je šel in zabil že celo vrsto milijonov dinarjev »pomočnik« finančnega ministra za »dviganje« naše valute. Kako jo je dvignil? Tako, da so tisti dolarji fuč, valuta pa naglo gre zopet na tisto točko, na kateri je bila, predno je ta gospod strokovnjak začel svoje »strokovnjaško« delo. In takih reči je še cela vrsta.

Ali zdaj veste vsaj osnovne vzroke, zakaj je naš denar brez vrednosti? Pustite gospodariti našim samostojnežem, našim demokratom in njihovim bratcem še